

Ιωάννης Κονδυλάκης Ο πατέρας του Ελληνικού χρονογραφήματος Εγγραψε για το πάθος την ομορφιά και την δύναμη της Κρήτης

Βιογραφικά τινά του Ιωάν. Δ. Κονδυλάκη
Ν.Β. Τωμαδάκη
Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Δι' εμέ ο Κονδυλάκης δεν παρουσιάζεται ως ο χρονογράφος του "Εμπρός", όπως είναι γνωστότερος εις το Πανελλήνιον ως "Διαβάτης". Ήδη τον απεκάλεσα ενωρίτερα ανταποκριτήν μιας των πρώτων Κρητικών εφημερίδων τω 1881, ενώ ήταν ακόμη υπογραμματεύς ειρηνοδικείου. Δι' εμέ ο Κονδυλάκης είναι ο Κρής πατριώτης, ο ανατραφείς υπό τον ζυγόν του Τούρκου, του οποίου εν τούτοις εγεύθη τον άρτον, ο ζήσας τας ημέρας των κυριωτέρων ιστορικών γεγονότων της νήσου του παρελθόντος αιώνος, τα έτη της ημιαυτονομίας εκείνης της μετά την Σύμβασιν της Χαλέπας (1878). Ο Κονδυλάκης είναι δι' εμέ ο Κρής πατριώτης, του οποίου ο κληρός έλαχε επί την δημοσιογραφίαν. Δημοσιογράφος εν Κρήτη μετά την αναγκαστικήν δι' αυτόν υπηρεσίαν εις δημοσίας δικαστικάς και εκπαιδευτικάς θέσεις, αναγκαστικήν

δια την μαστίζουσαν τον νέον πενίαν, αγωνιστής κατά του Τούρκου και κατά των σημερινών την διοίκησίν του συντηρητικών εν Κρήτη, αναγκάζεται να μεταφέρει τον αγώνα του υπέρ της ελευθερίας της πατρίδος -και τον ατομικόν του φυσικά- εις το κέντρον του Ελληνισμού, τας Αθήνας εξ αιτίας ακριβώς της στερήσεως της ελευθεροτυπίας και των άλλων κοινοβουλευτικών προνομίων του κρητικού λαού. Μέχρι του 1898, ότε αι Δυνάμεις επιτρέπουν εις την επί τριετίαν ταραχθείσαν δι' επαναστάσεων, σφαγών και ερημώσεων Κρήτην ν' αυτοδιοικήθῃ χωρίς όμως και να ενωθῇ με την ελευθέραν Ελλάδα, δια τον Κονδυλάκη των Αθηνών το παν ήτο η ολοσχερής αποτίναξις του ζυγού δι' επαναστάσεως δι' αυτό και τω 1897 κατέρχεται εις Κρήτην, όπως άλλωστε έπραττον όλοι οι εν τη Ελλάδι εγκατεστημένοι συμπατριώται του. Από δε του 1898 μέχρι του 1912, των βαλκανικών δηλαδή πολέμων, η αρχή του πρώτου των οποίων έδωκεν εις την Ελλάδα την δυνατότητα να λύση δια της σπάθης το κρητικόν ζήτημα χωρίς να δυνηθῇ η Οθωμ. Αυτοκρατορία να επέμβῃ εν αυτή τη νήσω η πραγματώσις της ενώσεως είτε δι' ειρηνικής ευρωπαϊκής πράξεως, είτε το και το πιθανότερον, για της ισχύος του ελευθέρου βασιλείου. Δι' αυτό πάντοτε ο Κονδυλάκης εοστίρισε και εκτύπησε τους εν Αθήναις μη μεριμνώντας περί της ανυψώσεως των πολεμικών ικανοτήτων του Κράτους.

Όπωςδήποτε γεγονός είναι ότι κατά μεν την πρώτην περίοδον της εν Κρήτη παραμονής του ο Κονδυλάκης είναι μόνον μαχητής δημοσιογράφος, όπως κατά την μεταξύ 1889-1893 αφηγητής ηρωικών επεισοδίων της κρητικής ζωής, συμβάντων των κρητικών επαναστάσεων, αναμνήσεών του κυδωνιακών ή αφηγήσεων αναφερομένων εις την μεταγιαννιτσαρικήν εν Κρήτη (1812-1866) εποχήν. Μετά την αυτονόμησιν τέλος της Κρήτης μέχρι της πραγματικής της προσαρτήσεως εις την Ελλάδα, αφηγητής των εντυπώσεων των νεανικών του χρόνων

(Όταν ήμουν δάσκαλος), ψυχολόγος της ζωής του αγνού κρητικού τύπου του ορειοβίου βοσκού, ο οποίος κάποτε θα χρειασθῇ να εισέλθῃ εις την κοινωνίαν της επαρχιακής πολιχνης (Ο Πατούχας) και κριτής καθ' ημέραν της κοινωνικής ζωής.

Ο Κονδυλάκης εγεννήθη εν Βιάννω τω 1861. Είναι δι' η Βιάννος κωμόπολις πρωτεύουσα της ομώνυμου ανατολικής της Κρήτης επαρχίας Ρίζου όπου υπήρχε το Ριζόκαστρον, το καθ' ενετούς Belvedere. Κατά στατιστικήν επίσημον συνταχθείσαν επί δεδομένων απογραφής του 1881, είχε η Βιάννος 1560 κατοίκους εκ τούτων κατώκουν εν τη Ανω Βιάννω οι 1253 εξ ων οι 620 ήσαν Τούρκοι, εν δε τω Κάτω 307, εξ ων πάλι 168 ήσαν χριστιανοί. Σήμερον (1928) οι δύο συνοικισμοί αριθμούν 1435 κατοίκους, αλλά πάντας Έλληνας παλαιότερον όμως, και δι' πρό της μεγάλης επαναστάσεως του 1866 οι Τούρκοι κατά πολύ υπερτέρουν τους χριστιανούς.

Εις τον Πειραιά έμειναν επί ολίγον, άγνωστον δι' αν εκεί διήλθον τα έτη της προσφυγίας. Αλλ' αρχομένου του 1869 η επανάστασις είχε σβήσει και οι Κρήτες εκαλούντο να επανοικοδομήσουν, εμπειρώτεροι τώρτα τας καείσας οικίας των και τα ναυαγήσαντα σχέδια της ενώσεως. Παρά την αποτυχίαν της η επανάστασις, όπως όλοι αι μέχρι τότε, είχε προωθήσει το κρητικόν ζήτημα προς την αυτονομίαν: Ο οργανικός νόμος του 1867, τον οποίον εκόμισεν εκείνο το φθινόπωρον ο μέγας βεζύρης Ααλής δια να εφαρμοσθῇ από του επομένου ήδη έτους (1868) προητοίμαζε την Σύμβασιν της Χαλέπας (1878) της οποίας ήτο ασφαλής προβαθμίς.

Εις την Βιάννον τώρα ο Κονδυλάκης ήκουσε τα μαθήματα του δημοτικού σχολείου. Τας εντυπώσεις της παιδικής του αυτής ηλικίας, παιδικής και διά την εκπαίδευσιν της μεγαλονήσου, εξέθηκεν εις το διήγημα "Ο Νεωτεριστής". Τον φραγκοφορεμένον διδάσκαλον Ηρακλήν, διεδέχθη ο Ράλιος, διδάσκων τα κολυβογράμματα από την φυλλάδα. Τούτον δε πάλιν αρχιμανδρίτης σπουδάσας εν Χάλκη, ο Νικόδημος, ο Κατσαράκης, επίσκοπος κατόπιν (1887-1900) Αρκαδίας (εις ην επισκοπήν υπήγετο η Βιάννος). Ο Νικόδημος εισήγαγε την αλληλοδιδασκτικήν μέθοδον και την κανονικήν εκκλησιαστικήν μουσικήν. Αλλά μετά διετίαν προσελήφθη εις Αρχάνες Ηρακλείου, αφού είχαν ιδρύσει και ελληνικόν σχολείον εν Βιάννω.

Αφού έμαθε τα γράμματα του Ελληνικού σχολείου εις Βιάννον, ο Κονδυλάκης απεστάλη υπό της οικογενείας του εις Ηράκλειον, όπου και ήκουσε τα πρώτα γυμνασιακά μαθήματα. Αλλ' η πενία, φαίνεται, τον ηνάγκασε ενωρίτερα να τραπή προς την υπαλληλίαν, αναβάλλων δι' ευθετώτερον χρόνον τας σπουδάς.

Ο Κονδυλάκης ήλθεν εις Χανιά αρχομένου του 1879. Από 1ης Μαρτίου του έτους εκείνου υπηρετεί ως βοηθός γραμματέως του Εφετείου Χανίων, εις την θέσιν δε ταύτην παραμένει μέχρι της 15ης Οκτωβρίου. Είτα διορίζεται γραμματεύς του ειρηνοδικείου της πρωτεύουσας.

Από ένα συμβολαιογράφον της εποχής αυτής επιζήσαντα μέχρι των ημερών μας, των οποίων την γενεάν επληροφόρησε πολλάκις επιτυχώς και παραστατικώτατα, τον γηραιόν τουρκομαθή δημοσιογράφον Κωστήν Γ. Φουρναράκη έχομεν μίαν περιγραφήν του Κονδυλάκη αυτής της εποχής. "Εις ηλικίαν δέκα εννέα ετών περίπου, προσκληθείς εις τα Χανιά υπό του θείου του Χρήστου Κονδυλάκη κατέλαβε την θέσιν γραφέως εν τω Εφετείω.

Εφερε τότε κρητικήν ενδυμασίαν: ένα φεσάκι τουρκικόν, βράκα πολύπτυχον και μακράν, ζώνην ερυθράν, υποκάμισο χρωματιστό και παπούτσια και όχι στιβάνα. Εκτοτε τον έβλεπα να περνά τακτικά έξωθεν του γραφείου μου το οποίον διετήρουν πλησίον του Σεραγίου, όπου σήμερον η Μερραρχία. Μου έκαμε εντύπωσιν η περιβολή του η οποία ωμοιάζε με ηρακλειώτικην τουρκικήν και τούτο με ηπάτησε δια να τον εκλάβω ως μουσουλμάνον. Εξηκολούθουν δε να έχω την ιδέαν ταύτην μέχρι της ημέρας εκείνης κατά την οποίαν προσκληθείς εις το Εφετείον, όπως βοηθήσω τον αρμόδιον Τούρκον γραμματέα να μεταφράσῃ πολυσελίδους προτάσεις εις μίνα σπουδαίαν κατ' έφεισιν δίκην, συνητηθήν μετ' αυτού, με τον οποίον συνήψαμεν ιδιαίτερας φιλικάς σχέσεις, τας οποίας διετηρήσαμεν και εδώ και εις τας Αθήνας... Ο Κονδυλάκης από τότε έδειξε πολύ ενδιαφέρον δια την ιστορίαν της πατρίδος του μεταφράσας δι' εμού μίαν ισοτρίαν της Κρήτης, την οποίαν είχε συγγράψῃ τρουρκιστί εις Τουρκοκρής. Ημέραν τινά, όπως και οι άλλοι βρακοφορούντες υπάλληλοι εφόρεσαν ευρωπαϊκά κατ' ανώτεραν διαταγήν..."

Από της 20ης Οκτωβρ. 1879 μέχρι της 23ης Ιουλίου του επομένου ο Κονδυλάκης δεν φέρεται υπερετών ως δικαστικός υπάλληλος. Πιθανώς να εφοίτησεν εις μίαν ακόμη γυμναστικήν τάξιν. Τον Ιούλιον του 1880 ευρίσκειτα γραμματεύς του Ειρηνοδικείου Μεραμπέλλου, από

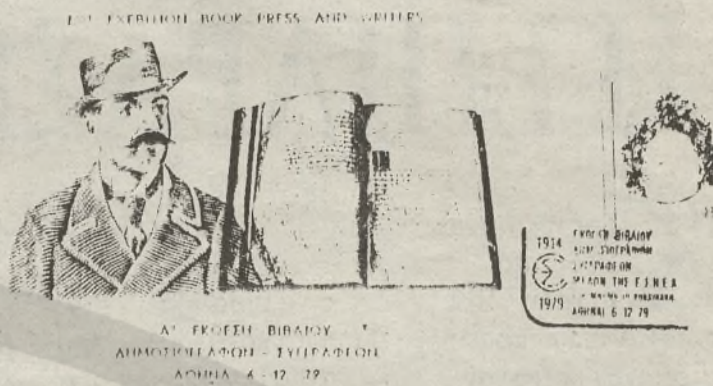
δε της 17ης Φεβρουαρ. 1881 μετατίθεται εις Σητείαν. Εκείθεν αντεπιστέλλει τη υπό του Τιμοθέου Ψαρουδάκη εκδομένη εν Χανίοις "Αληθεία". Εκ των πέντε επιστολών τας οποίας εδημοσίευσα φαίνεται, ότι η πρώτη του επαφή με την δημοσιογραφίαν ήτο αυτή: ανταποκριτής εγγράφων συνδρομητάς, πληροφορών τα νέα της απομάκρου επαρχίας και διατακτολογικά, περιγράφων τον νεοπαγή συνοικισμόν Λιμένος Σητείας και τας εν αυτώ κοσμικάς συγκεντρώσεις, πάντοτε δε θερμός πατριώτης.

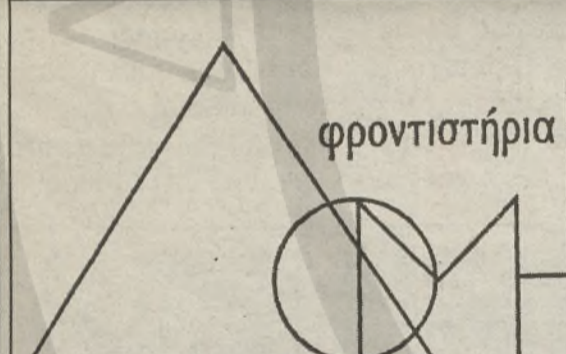
Και εις ποίας μεν και πόσας εφημερίδας συνηγράσθη ο Κονδυλάκης δεν δυνάμεθα να γνωρίζωμεν, εφ' όσον πλήρης σειρά των κρητικών εφημερίδων του 1878-96 δεν εσώθη, εκ των δ' υπαρχουσών εν τω Ιστορικώ Αρχείω όλίγα εξάγονται. Γνωστόν είναι, ότι εξέδωκεν εν Ηρακλείω την Νέαν Εβδομάδα, μετά του εκδότου τυπογράφου του Ερωτοκρίτου Στυλιανού Αλεξίου, πατρός της Γαλατείας Καζαντζάκη, της Έλλης Δασκαλάκη και του ποιητού Λευτέρη Αλεξίου, τον χρόνον όμως δεν δυνάμεθα να καθορίσωμεν. Εκ των ολίγων φύλλων της εφημερίδος τα οποία έχομεν υπ' όψει, μανθάνομεν ότι ο Κονδυλάκης συνέστασε την εν Χανίοις εκδοθείσαν "Άμυνα" κατά Μάρτιον του 1888. Διευθυντής και υπεύθυνος όμως της εφημερίδος ταύτης φέρεται ο Γ.Χ. Γυπάκης, του δε συγγραφέως του Πατούχα ουδαμού αναφέρεται το όνομα.

Δεν προτιθέμεθα να βιογραφήσωμεν περαιτέρω τον Ιωάννην Κονδυλάκη, κρίνοντες ότι της τοιαύτης εργασίας δέον να προηγηθῇ η δημοσίευσις της βιβλιογραφίας-του δοκίμου χρονογράφου. Περιορίσθημεν εις σημεία τινά της εν Κρήτη ζωής του οπωσδήποτε σκοτεινά, σχετιζόμενα δι' αμεσώτερον με την κρητικήν ιστορίαν και μάλιστα με την διαμονήν του ανδρός εν Χανίοις.

Ο συγγραφέας του Πατούχα επανήλθεν εις Κρήτην τω 1896 επί του φιλέλληνος εκείνου και αξιού της Κρήτης Αλβανού Γεωργίου Βερόβιτς πασά, την μετά του οποίου συνέντευξιν περιεγράψαμεν εις τον Αντάρτην του. Αλλά και μετά την ένωσιν της Κρήτης με την Ελλάδα έσχε την ευκαιρίαν να διαμείνη εν Χανίοις και να συγγράψῃ εδώ την νέαν οδούς διανοίγουσαν, "πρώτην Αγάπην" του.

Ο Κονδυλάκης ητύχησε να κοιμηθῇ εις την πατρίδα υπέρ την οποίας αφιέρωσεν εαυτόν στις 25 Ιουνίου 1920.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

**ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ
ΣΕ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΕΣ
ΚΑΛΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΚΑΙ
ΠΑΝΤΑ ΕΠΙΤΥΧΙΕΣ**

**ΕΝΑΡΞΗ ΧΕΙΜΕΡΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΓΙΑ ΓΥΜΝΑΣΙΟ - ΛΥΚΕΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΔΕΣΜΗΣ ΑΠΟ Β' ΛΥΚΕΙΟΥ ΑΠΟ
ΔΕΥΤΕΡΑ 11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
ΤΜΗΜΑΤΑ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ 1ΗΣ,
2ΗΣ, 4ΗΣ ΔΕΣΜΗΣ ΑΠΟ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ**

επειδή οι θετικές επιστήμες είναι και τέχνη. ☎ 96.790

**Πληροφορίες εγγραφές
από Τετάρτη 6 Σεπτεμβρίου
9π.μ.-12μ. και 6 μ.μ. - 8.30 μ.μ.**

**Η ποιότητα των καθηγητών μας εγγυάται
την ποιότητα εκπαίδευσης**

**Αντωνιάδης Στέλιος
Μυλογιαννάκης Νίκος
Παντελάκης Μιχάλης
Περακάκη Γιολάντα
Παττακός Παναγιώτης**

**Φροντιστήρια Δομή - Ζυμβρακάκηδων 75
και Μ. Μπότσαρη**